

Δυνατότητες, Περιορισμοί και Προοπτικές Εξέλιξης των Ορεινών Όγκων της Π.Κ.Μ.

Α. Ξιφιλίδου, Προπτυχιακή φοιτήτρια

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Πολυτεχνική Σχολή, Α.Π.Θ.

Β. Χρυσοστόμου, Προπτυχιακή φοιτήτρια

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Πολυτεχνική Σχολή, Α.Π.Θ.

Θ. Χατζηαργυρίου, Προπτυχιακός φοιτητής

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Πολυτεχνική Σχολή, Α.Π.Θ.

Ι. Υφαντής, Διπλωματούχος Μηχανικός

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Πολυτεχνική Σχολή, Α.Π.Θ.

Π. Μπόλος, Προπτυχιακός φοιτητής

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Πολυτεχνική Σχολή, Α.Π.Θ.

Περίληψη

Οι ορεινές περιοχές χαρακτηρίζονται από ιδιόμορφο γεωμορφολογικό περιβάλλον το οποίο επηρεάζει ξηραντικά τις συνθήκες της οικονομικής και κοινωνικής τους ανάπτυξης. Περιοχή μελέτης αποτελεί η Π.Κ.Μ. και οι ορεινοί όγκοι που περικλείει.

Για την εκπλήρωση του παραπάνω στόχου και την όσο το δυνατόν πληρέστερη προσέγγιση του θέματος, η μελέτη αναπτύχθηκε με βάση τρεις τομείς με παράλληλη χαρτογραφική απεικόνιση: το δημογραφικό, παραγωγικό και αναπτυξιακό προφίλ των εξεταζόμενων περιοχών. Για το δημογραφικό προφίλ χρησιμοποιήθηκαν στατιστικά στοιχεία που υποδεικνύουν τιμές χαρακτηριστικών δημογραφικών μεγεθών-παραγόντων. Για την ανάλυση του παραγωγικού προφίλ χρησιμοποιήθηκαν τόσο ποσοτικά (ανεργία, απασχόληση κτλ.), όσο και ποιοτικά (γονιμότητα εδάφους, εγγύτητα σε αστικά κέντρα κτλ.) χαρακτηριστικά. Τέλος, προγράμματα και στόχοι αυτών, όπως και η καταλληλότητα συγκυριών (ευνοϊκές ή μη) μελετήθηκαν για την προσέγγιση του αναπτυξιακού προφίλ.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αναγνώριση των δυνατοτήτων και των περιορισμών που προκύπτουν από αυτό το ιδιόμορφο περιβάλλον καθώς, επίσης, και η ανάδειξη των προοπτικών εξέλιξης των περιοχών αυτών στην Π.Κ.Μ. Με τη βοήθεια χαρτογραφικού υπόβαθρου, εκτενής μελέτης και επιλογής των βασικότερων στοιχείων προς αυτή την κατεύθυνση γίνεται σαφής η υπεροχή των προβλημάτων αλλά και η μεγάλη δυνατότητα που έχουν οι προοπτικές ανάπτυξης των ιδιόμορφων και μοναδικών ορεινών όγκων της περιφέρειας.

Σαν γενικό συμπέρασμα, οι ορεινοί όγκοι της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας έχουν προοπτικές ανάπτυξης αλλά αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα λόγω της γεωγραφικής και συγκοινωνιακής απομόνωσης και της ελκυστικότητας της Θεσσαλονίκης τόσο σε πληθυσμιακό όσο και σε παραγωγικό επίπεδο. Συνεπώς, προκύπτει μεγάλη ανάγκη για βιώσιμο χωροταξικό σχεδιασμό γεγονός αυταπόδεικτο από την ελληνική αλλά και την ευρωπαϊκή πραγματικότητα και την φιλοσοφία της νομοθεσίας για την επίλυση των προβλημάτων και την ενίσχυση των ορεινών όγκων.

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αποτύπωση των προβλημάτων των ορεινών μειονεκτικών περιοχών της ΠΚΜ, η εκτίμηση των δυνατοτήτων ανάπτυξής τους, όπως επίσης και η ανάδειξη των προοπτικών εξέλιξης που προκύπτουν μέσω του συνδυασμού των περιορισμών και των δυνατοτήτων.

Για την επίτευξη του στόχου που έχει τεθεί όπως αναφέρεται παραπάνω, μελετήθηκαν ποσοτικά αλλά και ποιοτικά στοιχεία, όπως στατιστικά στοιχεία και μεγέθη, αλλά και ποιοτικά χαρακτηριστικά των υπό μελέτη περιοχών.

Οι ορεινές μειονεκτικές περιοχές χαρακτηρίζονται από ειδικές συνθήκες όπως, χαμηλή χρήση των φυσικών πόρων, ανεπαρκής υποδομή, στασιμότητα της αγροτικής παραγωγής, υψηλά κόστη εγκατάστασης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, χαμηλή παραγωγικότητα, υψηλά μεταφορικά κόστη, χαμηλή πυκνότητα κατοίκησης κ.α.. Οι συνθήκες αυτές διαμορφώνονται από τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ οικονομίας, κοινωνίας και ανάπτυξης και οδηγούν σε μια δυσανάλογα υψηλού κόστους προσπάθεια που προϋποθέτει τη διάθεση υψηλών κατά κεφαλή δημόσιων πόρων για έργα υποδομής και υπηρεσίες. Έτσι οι περιοχές αυτές υπαναπτύσσονται, παρουσιάζουν περιορισμένες ευκαιρίες, μείωση των φυσικών και ανθρώπινων πόρων και φθίνουσα δημογραφική τάση (ΠΠΧΣ&ΑΑ ΠΚΜ, 2004).

Στην ΠΚΜ ο αριθμός των ορεινών μειονεκτικών περιοχών οι οποίες παρουσιάζουν τα προαναφερθέντα προβλήματα είναι μεγάλος, λόγω της παρουσίας σημαντικού ποσοστού του συνόλου των ορεινών όγκων της Ελλάδας στην περιφέρεια. Σε ορισμένες περιοχές τα προβλήματα είναι εντονότερα συγκριτικά με κάποιες άλλες. Οι βασικότεροι παράγοντες που εντείνουν τη δυσμενή κατάσταση στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές είναι κατά κανόνα το υψόμετρο αυτών όπως επίσης και η εγγύτητά τους με τα μεγάλα αστικά κέντρα της περιφέρειας (κυρίως το αστικό κέντρο της Θεσσαλονίκης), παράγοντες που σχετίζονται με την τοπική γεωγραφία του χώρου (Μπεριάτος, 2009).

Οι σημαντικότεροι ορεινοί όγκοι που εντοπίζονται στην ΠΚΜ, είναι ο ορεινός όγκος Χολωμόντα – Ομβριανού, Κερδυλλίων-Κρουσσιών, Πάικου, Βόρα, Ανατολικού Βερμίου, τα Πιέρια Όρη, καθώς και το σύνολο των ορεινών όγκων του Ν.Σερρών.

Σε όλους τους παραπάνω όγκους εντοπίζονται έντονα προβλήματα, οικονομικά και δημογραφικά, παρά τις όποιες αναπτυξιακές δυνατότητες του καθενός.

Η μελέτη του δημογραφικού προφίλ των ανωτέρω ορεινών περιοχών, έδειξε πως οι οικισμοί που υφίστανται σε αυτές, στο σύνολό τους, παρουσιάζουν σημαντικό πρόβλημα, με έντονα τα χαρακτηριστικά γήρανσης και εκφυλισμού της φυσιγνωμίας του πληθυσμού τους. Συνεπώς, ακολουθούν φθίνουσα και διαφορετική, σε σχέση με τις ημιορεινές και πεδινές περιοχές, οικονομική και κοινωνική πορεία. Απόρροια της φθίνουσας αυτής οικονομικής και κοινωνικής πορείας είναι και η αυξημένη ανεργία, και ειδικότερα η ανεργία των νέων άνεργων η οποία συνεχώς αυξάνεται (ΕΣΥΕ, 2001).

Όσον αφορά την απασχόληση και το παραγωγικό προφίλ, παρατηρείται μεγαλύτερη απασχόληση στον πρωτογενή και τον τριτογενή τομέα απασχόλησης, ενώ στον δευτερογενή εντοπίζονται μειωμένα τα αντίστοιχα ποσοστά. Η μείωση της ενασχόλησης των κατοίκων με τον δευτερογενή τομέα παραγωγής, αιτιολογείται από την γενικότερη τάση απομάκρυνσης από αυτόν ολόκληρης της χώρας, δηλαδή δεν αποτελεί τοπικό φαινόμενο, για αυτό και δεν εξετάζεται περισσότερο στην παρούσα μελέτη.

Η ενασχόληση με τον πρωτογενή τομέα παραγωγής υπερισχύει συνολικά στις ορεινές περιοχές της ΠΚΜ, γεγονός το οποίο οφείλεται κυρίως στην γονιμότητα των εδαφών της Περιφέρειας, και τις κλιματικές συνθήκες, που ευνοούν την γεωργία και την κτηνοτροφία.

Αυξημένα παρατηρούνται όμως και τα ποσοστά ενασχόλησης των κατοίκων με τον τριτογενή τομέα παραγωγής, παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι εν λόγω περιοχές, σε θέματα μεταφορικών και επικοινωνιακών υποδομών. Δύο είναι οι αιτίες για τις οποίες παρουσιάζεται το φαινόμενο αυτό, και αναφέρονται στη συνέχεια. Η πρώτη αιτία είναι η

εγγύτητα με τα μεγάλα αστικά κέντρα, και ιδιαίτερα με το αστικό κέντρο της Θεσσαλονίκης, στα οποία απευθύνονται οι νέοι κάτοικοι των ορεινών περιοχών για εύρεση εργασίας. Έτσι ουσιαστικά δημιουργείται ένα λανθάνον ποσοστό ενασχόλησης με τον τριτογενή τομέα, εντός του οποίου συμπεριλαμβάνονται οι νέοι οι οποίοι εργάζονται στον τριτογενή τομέα παραγωγής, όχι όμως στην περιοχή κατοικίας τους, αλλά σε κάποιο κοντινό αστικό κέντρο.

Το καθαρό ποσοστό απασχόλησης στον τομέα αυτό, προκύπτει από τον αριθμό των κατοίκων που ασχολούνται με τον τουρισμό, ο οποίος αποτελεί και την δεύτερη αιτία, εκδήλωσης του προαναφερθέντος φαινομένου. Ο βασικότερος λόγος για τον οποίο παρατηρούνται αυξημένα ποσοστά απασχόλησης στον τριτογενή τομέα παραγωγής στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές, είναι η ανάπτυξη νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού τα τελευταία έτη, όπως ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός, κ.α. (Προφίλ Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, 2010).

Με την ανάπτυξη των νέων αυτών μορφών τουρισμού, και νέων μορφών και μεθόδων καλλιέργειας και παραγωγής ταυτόχρονα με τη χρήση των κατάλληλων προγραμματικών και σχεδιαστικών εργαλείων, οι προοπτικές εξέλιξης, στον κοινωνικοοικονομικό τομέα και συνεπώς και στο δημογραφικό και αναπτυξιακό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι μελετώμενες περιοχές, είναι ιδιαίτερα θετικές. Η επίδραση της καινοτομίας στον τουρισμό και την παραγωγή γενικότερα, θεωρείται ιδιαίτερα θετική. Βασικές προϋποθέσεις όμως, είναι η προώθηση και η εφαρμογή της καινοτομίας σε όλους τους τομείς παραγωγής, στις ορεινές και ημιορεινές μειονεκτικές περιοχές και κυρίως σε επίπεδο πολιτικών και δράσεων (Φιλίππου, Θεοχαρόπουλος, Ματθόπουλος, 2009).

Μεθοδολογία

Για την επίτευξη πληρέστερης και αποτελεσματικότερης διερεύνησης των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών στοιχείων των οικισμών που υφίστανται στους ορεινούς όγκους της ΠΚΜ, οι ορεινοί όγκοι μελετήθηκαν ξεχωριστά ή ανά ομάδες. Ο διαχωρισμός αυτός έγινε κυρίως βάση της γεωγραφικής θέσης των υπό μελέτη ορεινών όγκων, αλλά και την ομοιογένεια των χαρακτηριστικών σε αυτούς. Με τον τρόπο αυτό γίνεται ευκολότερα σύγκριση μεταξύ των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών στοιχείων που διαμορφώνουν το χαρακτήρα των οικισμών. Επίσης οδηγούμαστε σε αντικειμενικότερη αποτύπωση των δυνατοτήτων και των προβλημάτων των υπό μελέτη περιοχών, με αποτέλεσμα την πληρέστερη αξιολόγηση των προοπτικών εξέλιξής τους. αντιμετωπίσής τους. Οι ομάδες των ορεινών όγκων της ΠΚΜ, όπως αυτές χωρίστηκαν για την παρούσα εργασία παρατίθενται ως εξής:

- Ορεινοί Όγκοι Χολωμόντα-Ομβριανού

Στους οικισμούς των ορεινών όγκων Χολωμόντα – Ομβριανού, παρατηρείται αυξημένος αριθμός παιδιών ηλικίας έως 14 ετών(12.319) και αποτελεί το 16,24% επί του συνόλου. Αντίστοιχα παρατηρείται έλλειψη των ηλικιωμένων κυρίως από 75 ετών και άνω, γεγονός που οδηγεί συμπερασματικά στη μεγάλη θνησιμότητα. Τέλος το παραγωγικό εργατικό δυναμικό, ηλικίας από 15 έως 65 ετών, είναι περισσότεροι από τους άεργους (συνταξιούχους και παιδιά). Αξίζει να αναφερθεί επίσης ότι ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός είναι το 54,8% του συνολικού πληθυσμού υψηλό ποσοστό ιδιαίτερα λαμβάνοντας υπ' όψιν το ποσοστό του μόλις 40 % των απασχολούμενων. Η ανεργία είναι 4,6 % .

Οι δύο αυτοί ορεινοί όγκοι επιλέχθηκε να μελετηθούν παράλληλα, διότι ενώνονται, και βρίσκονται σε περιοχή που έχει παρόμοια κλιματικά χαρακτηριστικά όπως για παράδειγμα η υγρασία, που στην συγκεκριμένη περιοχή είναι εντονότερη σε σχέση με τους υπόλοιπους ορεινούς όγκους που βρίσκονται σε μεγαλύτερη απόσταση από την θάλασσα. Επίσης, στο Νομό Χαλκιδικής, αλλά και τον Νομό Θεσσαλονίκης, οι οικισμοί που μελετήθηκαν και

ανήκουν στους δύο αυτούς όγκους έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά. Στις συγκεκριμένες ορεινές περιοχές, η μεγαλύτερη έκταση καλύπτεται από δασικές εκτάσεις. Έτσι, οι πιθανότητες ενασχόλησης με την γεωργία και τον πρωτογενή τομέα γενικότερα είναι λιγότερες, λόγω και δυσκολίας που αντιμετωπίζεται στο ανάγλυφο της περιοχής. Όπως φαίνεται και στα διαγράμματα τα οποία βασίζονται σε στοιχεία της ΕΣΥΕ το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων (πάνω από 50%), ασχολείται με τον τριτογενή τομέα, γεγονός το οποίο δικαιολογείται πρώτον από τις δασικές, ορεινές και μη γόνιμες εκτάσεις, καθώς και δεύτερον λόγω του ότι οι περισσότεροι οικισμοί δεν απέχουν μακριά από την θάλασσα, καθώς ο Νομός Χαλκιδικής περιτριγυρίζεται από αυτήν. Για το λόγο αυτό και οι κάτοικοι επενδύουν περισσότερο στον τουρισμό και ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες. Επίσης το υψόμετρο είναι αρκετά χαμηλό ώστε να μην ευνοεί την ανάπτυξη χειμερινών δραστηριοτήτων όπως σκι και ορειβασία, με συνέπεια να είναι αδύνατη η δημιουργία χιονοδρομικού κέντρου ή κέντρου ορειβασίας. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί πως ακόμη ένας λόγος ενασχόλησης με τον τριτογενή τομέα είναι η γεινίαση με το Μητροπολιτικό κέντρο της Θεσσαλονίκης, από το οποίο και οι περισσότεροι οικισμοί βρίσκονται σε αποστάσεις μη υπολογίσιμες, με συνέπεια πολλοί από τους κατοίκους να εργάζονται εκεί στον τριτογενή τομέα, και να πηγαινοέρχονται καθημερινώς για να παραβρεθούν στο χώρο εργασίας τους.

Σε λίγες μόνο περιπτώσεις οικισμών το ποσοστό απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα υπερέχει του αντίστοιχου στον τριτογενή, και αυτό λόγω μεγάλης απόστασης από την θάλασσα αλλά και λόγω υψομέτρου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο ημιορεινός οικισμός των Βραστάμων, όπου υπερέχει ο πρωτογενής τομέας. Επίσης σε κάποιους οικισμούς υπάρχει μειωμένη ενασχόληση με τον πρωτογενή τομέα, αλλά υπερέχει κατά πολύ η απασχόληση στον δευτερογενή και κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με τα αντίστοιχα απασχόλησης στον τριτογενή. Στην ανάπτυξη του τριτογενή τομέα της περιοχής, βοηθά και ο διερχομός διαμέσου ορισμένων οικισμών, των δρόμων του κρασιού της Ελλάδος. Συγκεκριμένα στο Νομό Χαλκιδικής, περνάει η διαδρομή του κρασιού της Χαλκιδικής, χαρακτηριστικό το οποίο προσδίδει στις αντίστοιχες περιοχές μια ιδιαίτερη πολιτισμική φυσιογνωμία(<http://www.wineroads.gr/>, 2010).

- Ορεινοί Όγκοι Κερδυλλίων-Κρουσιών

Σε αυτή την ομάδα ορεινών όγκων παρατηρείται αυξημένος αριθμός των ηλικιών από 55 έως και 74 ετών. Ο αυξημένος αριθμός των ηλικιωμένων άνω των 65 ετών μαζί με τον αυξημένο αριθμό των παιδιών αποδεικνύουν την υψηλή εξάρτηση του πληθυσμού, των προαναφερθέντων οικισμών. Οι παραγωγικές ομάδες ηλικιών είναι ολιγοπληθέστερες (ιδίως στις ηλικίες 15 έως 24 ετών και 45 έως 54 ετών), έναντι του μη παραγωγικού πληθυσμού. Στον ορεινό όγκο Κερδυλλίων –Κρουσιών το ποσοστό του μη ενεργού πληθυσμού (ηλικιωμένοι και παιδιά) είναι 56,2% ποσοστό ιδιαίτερα αυξημένο. Αυξημένο επίσης είναι το ποσοστό ανεργίας που αγγίζει το 6% περισσότεροι εκ των οποίων είναι νεαρής ηλικίας.

Η απασχόληση στον ορεινό όγκο Κερδυλλίων και Κρουσιών είναι μοιρασμένη σχεδόν σε ίσα επίπεδα μεταξύ των τομέων παραγωγής, με δεδομένο ότι ο δευτερογενής τομέας παραγωγής στην χώρα μας τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει φθίνουσα πορεία. Στον συγκεκριμένο ορεινό όγκο όμως ο δευτερογενής τομέας είναι αρκετά ανεπτυγμένος σε σύγκριση με την γενικότερη απασχόληση στον δευτερογενή στους υπόλοιπους ορεινούς όγκους, ενώ ο πρωτογενής και ο τριτογενής κυριαρχούν σε ίσα επίπεδα. Οι περισσότεροι μικροί ορεινοί και ημιορεινοί οικισμοί έχουν αναπτύξει σε μεγαλύτερο βαθμό τον πρωτογενή τομέα, ενώ την απασχόληση στον τριτογενή εξισώνουν οι πιο μεγάλοι κυρίως ημιορεινοί οικισμοί, όπως ο Σταυρός, ο Σοχός και τα Βασιλικά, που ανήκουν και στο Νομό Θεσσαλονίκης. Οι οικισμοί που βρίσκονται στο Νομό Θεσσαλονίκης λόγω και του Μητροπολιτικού κέντρου της Θεσσαλονίκης, έχουν αυξημένη απασχόληση στον τριτογενή

τομέα. Ο πρωτογενής τομέας είναι υποτιμημένος και στα ίδια επίπεδα με τον δευτερογενή. Πάνω από το 50 % των κατοίκων των ορεινών και ημιορεινών οικισμών του Νομού απασχολείται στον τριτογενή τομέα παραγωγής, γεγονός το οποίο οφείλεται και στο χαμηλό υψόμετρο των περιοχών αυτών (συγκριτικά μ άλλους ορεινούς οικισμούς σε διαφορετική περιοχή), το οποίο και βοηθά στην προσβασιμότητα και την ανάπτυξη των υπηρεσιών στις περιοχές αυτές. Επίσης μεγάλο ρόλο παίζει πως στους οικισμούς αυτούς πολλοί κάτοικοι εργάζονται στον τριτογενή τομέα παραγωγής αλλά εκτός του οικισμού διαμονής τους, πηγαionoέρχονται δηλαδή καθημερινά για να εργαστούν στην περιοχή του μητροπολιτικού κέντρου αλλά και την ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί πως στο Νομό Θεσσαλονίκης, οι κάτοικοι σε αυτούς τους οικισμούς, δεν ξεπερνούν τους 1000, αποτέλεσμα το οποίο οφείλεται στους έντονους ρυθμούς τριτογενοποίησης και αστικοποίησης της χώρας.

Όσον αφορά τους οικισμούς που βρίσκονται στο Νομό Κιλκίς, οι κάτοικοι οι οποίοι δεν ξεπερνούν τους 300 σε κανέναν από αυτούς, ασχολούνται περισσότερο με την γεωργία και τον πρωτογενή τομέα παραγωγής.

- Ορεινός Όγκος Παίκου

Στο Όρος Παίκο αξίζει να αναφέρουμε τον υψηλό δείκτη γήρανσης καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των λίγων κατοίκων της περιοχής είναι ηλικίας άνω των 65 ετών. Εύκολα συμπεραίνει κανείς το χαμηλό δείκτη νεότητας και τον υψηλό δείκτη εξάρτησης.

Το μικρό ποσοστό του 2% στον ορεινό όγκο Παίκου, είναι απόρροια του μικρού συνόλου του πληθυσμού, αλλά κυρίως γίνεται κατανοητό αν αναλογιστεί κανείς ότι ο οικονομικώς ενεργός πληθυσμός αποτελεί το 38,9% του συνολικού, έναντι 61,1% του οικονομικώς μη ενεργού πληθυσμού.

Το όρος Παίκο αποτελεί το φυσικό όριο του Νομού Κιλκίς και του Νομού Πέλλας γι' αυτό και οι οικισμοί που μελετήθηκαν για τον ορεινό αυτό όγκο, υπάγονται διοικητικά στους δύο αυτούς Νομούς.

Οι ορεινοί και ημιορεινοί οικισμοί αυτοί, αντίθετα με τους αντίστοιχους οικισμούς που υπάγονται γεωγραφικά στους ορεινούς όγκους Χολωμόντα-Ομβριανού που μελετήθηκαν παραπάνω, παρουσιάζουν αυξημένη απασχόληση στον πρωτογενή τομέα, ενώ στον τριτογενή τομέα παραγωγής απασχολείται μόλις το 25% των κατοίκων.

Αξιοσημείωτο είναι το μέγεθος του πληθυσμού στους οικισμούς αυτούς, καθώς σε κανέναν ορεινό ή ημιορεινό οικισμό δεν συναντώνται πάνω από 200 κάτοικοι, με μοναδική εξαίρεση τον Οικισμό του Βορεινού, όπου ο κάτοικοι αγγίζουν τους 350. Είναι ένας ορεινός όγκος, στον οποίο συναντώνται χαρακτηριστικά παραδείγματα του δημογραφικού προβλήματος των ορεινών μειονεκτικών περιοχών.

Από την περιοχή αυτή περνά η διαδρομή του κρασιού Πέλλας –Γουμένισσας. Το γεγονός αυτό όμως δεν ευνοεί ιδιαίτερα την ανάπτυξη του Νομού, καθώς το δημογραφικό πρόβλημα παραμένει σε μεγάλες διαστάσεις στις περιοχές αυτές. Επίσης τον τριτογενή τομέα παραγωγής, δηλαδή τον τουρισμό, προωθεί και η αναγνώριση κάποιων από τους οικισμούς του ορεινού όγκου ως παραδοσιακούς, όπως για παράδειγμα ο ορεινός οικισμός του Αρχαγγέλου του Νομού Πέλλας.

- Ορεινός Όγκος Βόρρα

Στο Όρος Βόρρας παρατηρείται αυξημένο ποσοστό παιδιών έναντι των ηλικιωμένων . Στις παραγωγικές ομάδες ηλικιών παρατηρείται ομοιογένεια με εξαίρεση τον αυξημένο αριθμό ατόμων ηλικίας 55 έως 64 ετών . Ο πολύ μικρός αριθμός ηλικιωμένων άνω των 75 ετών φανερώνει την υπογεννητικότητα στην περιοχή.

Στο Όρος Βόρρας το ποσοστό του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού είναι 55,1 % ενώ αντίστοιχα το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού είναι 44,9% . Η ανεργία ανέρχεται στο 3,93% ποσοστό κανονικό για τη φύση των οικισμών.

Οι οικισμοί που μελετήθηκαν για τον ορεινό όγκο του Βόρρα, υπάγονται διοικητικά στο Νομό Πέλλας, και καλύπτουν ένα μεγάλο ποσοστό της έκτασης του Νομού. Για το λόγο αυτό πρέπει να αναφερθεί πως τα χαρακτηριστικά που αναλύονται παρακάτω, μπορούν να περιγράψουν και μια γενικότερη εικόνα της Πέλλας.

Έτσι, παρατηρείται η έντονη απασχόληση των κατοίκων στον πρωτογενή τομέα, σε ποσοστό 67%. Η τιμή αυτή οφείλεται κυρίως στο πλούσιο και γόνιμο έδαφος του Νομού και στις μεγάλες δασικές εκτάσεις γεμάτες με πράσινο. Η απασχόληση στον δευτερογενή τομέα είναι σχεδόν υποτυπώδης, ενώ στον τριτογενή ελάχιστη, εάν υπολογιστεί και η ύπαρξη του χιονοδρομικού κέντρου του Καιμακτσάλαν.

Γενικότερα οι επιλογές ενασχόλησης με τον τομέα των υπηρεσιών και του τουρισμού είναι πολλές, καθώς πέραν του χιονοδρομικού κέντρου, το φυσικό αλλά και πολιτισμικό περιβάλλον του Νομού με τους παραδοσιακούς οικισμούς του, και τους αρχαιολογικούς του χώρους, προσφέρει την δυνατότητα ανάπτυξης και άλλων εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως ο αγροτουρισμός, και ο οικοτουρισμός. Γίνονται κάποιες προσπάθειες εκμετάλλευσης του φυσικού κάλλους της περιοχής τα τελευταία έτη, όπως η δημιουργία ποδηλατικών μονοπατιών, αλλά και μονοπατιών πεζοπορίας, παρόλα αυτά όμως οι περισσότεροι κάτοικοι του Νομού συνεχίζουν την παράδοση τους στις γεωργικές ασχολίες, γιατί η γη που τους προσφέρεται είναι ακόμα πρόσφορη και κατάλληλη προς εκμετάλλευση.

Ο συνολικός πληθυσμός του κάθε οικισμού δεν ξεπερνά τους 700 κατοίκους. Τέλος, από τον Νομό Πέλλας διέρχεται η διαδρομή κρασιού Πέλλας-Γουμένισσας.

- Ορεινός Όγκος Ανατολικού Βερμίου

Η ηλικιακή διάρθρωση στους οικισμούς του ορεινού όγκου του Ανατολικού Βερμίου, είναι σχεδόν ισότιμη για όλες τις ηλικιακές ομάδες έως 75 ετών . Ωστόσο αξίζει να αναφερθεί ότι ο πληθυσμός των παιδιών 0 έως 14 ετών είναι κατά περίπου 500 κάτοικους μεγαλύτερος από το μέσο όρο των υπολοίπων ηλικιακών ομάδων έως 75 ετών. Τέλος παρατηρείται σαφής μείωση του αριθμού των κατοίκων στις ηλικίες άνω των 75 ετών .

Στους οικισμούς του ορεινού όγκου Ανατολικού Βερμίου παρατηρείται υψηλό ποσοστό ανεργίας (7%). Όπως και στους περισσότερους ορεινούς και ημιορεινούς οικισμούς, έτσι κι εδώ το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, είναι κατά 10 σχεδόν ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερο του οικονομικά μη ενεργού.

Στον ορεινό όγκο του Ανατολικού Βερμίου, ανήκουν όπως στην παραπάνω περίπτωση, οικισμοί που ανήκουν μόνο στο Νομό Ημαθίας, και αποτελούν τα μεγαλύτερο ποσοστό των ορεινών οικισμών που ανήκουν στον Νομό.

Η δημογραφική κατάσταση τους δεν διαφέρει σημαντικά από τους υπόλοιπους ορεινούς οικισμούς, των άλλων ορεινών περιοχών που έχουν ήδη μελετηθεί, διαφέρει σημαντικά όμως η διάρθρωση της απασχόλησης. Στο Ανατολικό Βέρμιο, οι κάτοικοι όλων των οικισμών που μελετήθηκαν, με εξαίρεση των οικισμό της Νάουσας, δεν ξεπερνούν τους 500, σε κανέναν από αυτούς.

Όπως προκύπτει και από τα δεδομένα της ΕΣΥΕ, το 50 % των κατοίκων σχεδόν απασχολείται στον τριτογενή τομέα παραγωγής, γεγονός το οποίο δεν είναι καθολικό για όλους τους οικισμούς, και στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν είναι αληθοφανές διότι στον οικισμό της Νάουσας, οι απασχολούμενοι στον τριτογενή τομέα παραγωγής υπερέχουν αρκετά έναντι των υπολοίπων, γεγονός που ισχύει μόνο για αυτόν. Οι υπόλοιποι οικισμοί του νομού που μελετήθηκαν, ακόμη και αυτοί που βρίσκονται κοντά σε κάποιο χιονοδρομικό κέντρο (Σέλι,3-5 πηγάδια), όχι μόνο δεν γνωρίζουν ανάπτυξη αλλά αντιμετωπίζουν και προβλήματα δημογραφικά. Ακόμη και οι εργαζόμενοι στον οικισμό της Νάουσας είναι πολύ

πιθανό να μην κατοικούν μέσα στην ίδια την Νάουσα αλλά στους γύρω οικισμούς όπου και πηγαиноέρχονται για λόγους εργασίας.

Επίσης από τον Νομό Ημαθίας διέρχεται η διαδρομή Κρασιού της Νάουσας, ονομασία η οποία αυτούσια, αποδεικνύει την σημαντικότητα της πόλης της Νάουσας, για τον Νομό και το πόσο και η ίδια προωθεί τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

- Ορεινός Όγκος Περίων Ορέων

Μελετώντας τον ορεινό όγκο των Περίων Ορέων, αξίζει να αναφέρουμε ότι, με εξαίρεση την ηλικιακή ομάδα 45 έως 54 ετών (ο αριθμός της οποίας είναι δυσανάλογα μικρότερος), την κλιμακωτή μείωση του πληθυσμού καθώς περνούμε από τη νεότερη στη γηραιότερη ομάδα ηλικιών. το φαινόμενο αυτό παρατηρείται μέχρι και τις ηλικίες των 75 ετών. Στις μεγαλύτερες ηλικίες (άνω των 75 ετών) υπάρχει αισθητή μείωση του πληθυσμού .

Η ανεργία στους οικισμούς του ορεινού όγκου Περίων Ορέων ανέρχεται στο 3,5% εκ του οποίου 2% είναι νέοι. Το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού είναι 43,7% του συνόλου.

Σε αυτόν τον ορεινό όγκο οι περισσότεροι οικισμοί ανήκουν στο Νομό Πιερίας, εκτός από λίγους οικισμούς που ανήκουν στο Νομό Ημαθίας. Η απασχόληση είναι κατανομημένη σε μεγαλύτερο βαθμό μεταξύ των δύο πιο σημαντικών τομέων του πρωτογενή και του τριτογενή. Ο πρωτογενής υπερέχει έναντι του τριτογενή με διαφορά περίπου 10 %. Αυτό οφείλεται στην εκμετάλλευση του πλούσιου εδάφους του Νομού, και παράλληλα στην εκμετάλλευση του φυσικού τοπίου του. Το μεγαλύτερο μέρος της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα παραγωγής οφείλεται στην εκμετάλλευση του υψομέτρου των Περίων Ορέων, αλλά και στην προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, καθώς οι παραδοσιακοί οικισμοί που βρίσκονται στους πρόποδες του όρους του Ολύμπου, προσελκύουν όλο και περισσότερο κόσμο, προς αναζήτηση ενός ιδιαίτερου τοπίου, π.χ. Παντελεήμονας. Οι δύο οικισμοί που ξεχωρίζουν σε πληθυσμό αλλά και στην απασχόληση τους στον τριτογενή τομέα είναι το Λιτόχωρο και η Λεπτοκαρυά. Αντίθετα στον πρωτογενή τομέα παραγωγής υπερέχουν σχεδόν όλοι οι υπόλοιποι οικισμοί με τον οικισμό της Βροντούς να ξεχωρίζει.

Σημαντικό είναι βέβαια πως από τον Νομό Πιερίας διέρχεται η διαδρομή του Κρασιού των Θεών του Ολύμπου. Ονομασία η οποία επίσης προσελκύει αρκετό κόσμο στα γύρω παραδοσιακά χωριά.

- Ορεινοί Όγκοι Νομού Σερρών

Οι ορεινοί όγκοι του Νομού Σερρών μελετήθηκαν στο σύνολό τους ενιαία, καθώς τα στοιχεία που παρουσιάζουν είναι ομοιογενή. Σημαντικότεροι ορεινοί όγκοι είναι το Δυτικό Παγγαίο, το Όρος Μπέλλες που βρίσκεται στα σύνορα της χώρας με την ΠΓΔΜ, και άλλα όρη που αποτελούν έναν ενιαίο ορεινό όγκο, όπως ο Όρβηλος, το όρος Βροντούς και άλλα.

Στους ορεινούς όγκους του Νομού Σερρών οι οποίοι είναι και οι πολυπληθέστεροι της ΠΚΜ παρατηρείται αυξημένος αριθμός ηλικιωμένων άνω των 65 ετών σε σχέση με τους οικισμούς των υπόλοιπων μεγάλων ορεινών όγκων. Κατά τα άλλα οι παραγωγικές ηλικίες είναι πολυπληθείς σε σχέση με τις μη παραγωγικές ομάδες ηλικιών γεγονός που αποδεικνύει τη χαμηλή εξάρτησης σε σχέση με τους υπόλοιπους ορεινούς όγκους.

Αξίζει να αναφερθεί ότι το ποσοστό του μη ενεργού πληθυσμού των ορεινών όγκων του Νομού Σερρών ξεπερνάει το 60%, ενώ η ανεργία φτάνει το 5%.

Στο Νομό Σερρών ο πρωτογενής και ο τριτογενής τομέας είναι σχεδόν εξίσου μοιρασμένοι, καθώς διαφέρουν μόλις ένα 5 %, με τον δευτερογενή τομέα να μειονεκτεί με 18 % όσο περίπου και σε όλους τους Νομούς που μελετήθηκαν μέχρι στιγμής.

Στους περισσότερους οικισμούς υπερέχει ο πρωτογενής τομέας παραγωγής, σε οικισμούς όμως που ο πληθυσμός δεν ξεπερνάει τους 400 κατοίκους. Έτσι την διαφορά στον τριτογενή τομέα μειώνει από μόνος του ο οικισμός του Σιδηροκάστρου ο οποίος αγγίζει τους

1300 κατοίκους, και η απασχόληση στον τριτογενή τομέα παραγωγής σε αυτόν ξεπερνά κατά πολύ περισσότερο τους άλλους δύο τομείς. Σημαντική πηγή ανάπτυξης του τριτογενή τομέα αποτελεί το χιονοδρομικό κέντρο του Λαϊλιά. Γεγονός είναι πως παρόλο που στο Νομό Σερρών υπάρχουν μεγάλες εκτάσεις ορέων, τα υψόμετρα των οικισμών δεν είναι πολύ υψηλά με αποτέλεσμα μην υπάρχει τόσο έντονο πρόβλημα προσβασιμότητας όσο και σε άλλους Νομούς. Παρόλα αυτά το δημογραφικό πρόβλημα δεν παύει να υφίσταται και σε αυτόν τον Νομό.

Εκπόνηση Χαρτών

Για την καλύτερη κατανόηση της τωρινής κατάστασης των ορεινών περιοχών της ΠΚΜ, δημιουργήθηκαν τέσσερις χάρτες, που απεικονίζουν τις χρήσεις γης που εντοπίζονται στους ορεινούς όγκους που μελετώνται στην παρούσα εργασία, με τον τρόπο που έχουν διαχωριστεί παραπάνω . Ακριβέστερα οι ορεινοί όγκοι που απεικονίζονται ανά χάρτη είναι:

Χάρτης 1: Δ.Παγγάιο-Κερδύλλια-Κρούσσια, και όρη Ν.Σερρών

Χάρτης 2: Ανατολικό Βέρμιο-Πιέρια Όρη

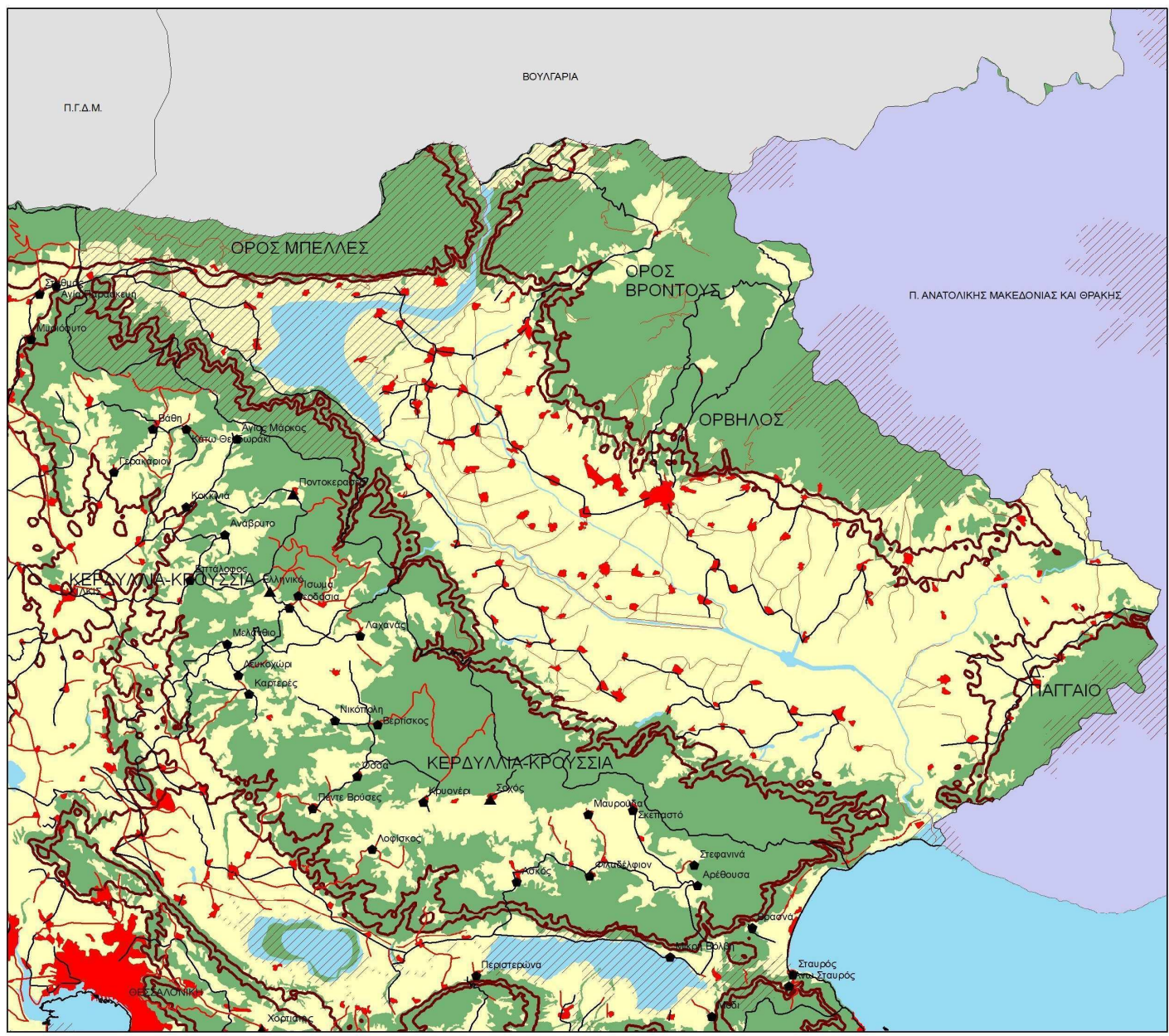
Χάρτης 3: Πάικο –Βόρας

Χάρτης 4: Χολομώντας-Ομβριανός.

Εκτός από τις χρήσεις γης, από τις οποίες μπορούν να διεξαχθούν συμπεράσματα όπως η απασχόληση ανά τομέα παραγωγής, απεικονίζονται και άλλα βασικά στοιχεία για την αναπτυξιακή πορεία ενός οικισμού όπως η προσβασιμότητα, κυρίως από το οδικό δίκτυο, και ο τυχόν χαρακτηρισμός των οικισμών ως παραδοσιακοί ή όχι αντίστοιχα.

Επίσης αναπαριστώνται οι περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως περιοχές «Φύση 2000», σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας», στις οποίες και δεν είναι δυνατόν να γίνουν μεγάλα αναπτυξιακά έργα, λόγω επικινδυνότητας ως προς το φυσικό περιβάλλον(<http://www.minenv.gr/1/12/121/12103/g1210300/g121030000.html>, 2010).

6ο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο με Θέμα :
 Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη των Ορεινών Όγκων
 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
 Πολυτεχνική Σχολή
 Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας & Ανάπτυξης

1 ΟΡΕΙΝΟΙ ΟΓΚΟΙ Δ. ΠΑΓΓΑΙΟΥ-ΚΕΡΔΥΛΛΙΩΝ-ΚΡΟΥΣΣΙΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ◆ Ημιορεινοί Οικισμοί
- ▲ Ορεινοί Οικισμοί
- Οδικό δίκτυο 4ου Επιπέδου
- Οδικό δίκτυο 3ου Επιπέδου
- ▨ Περιοχές Natura
- Όρια Νομών
- ▭ Όρια Ορεινών Όγκων

Χρήσεις Γης

- Αστικές/Βιομηχανικές Περιοχές
- Αγροτική γη
- Δάση και Δασικές Περιοχές
- Υδάτινα Σώματα

1:350.000

πηγή χάρτη : Τ.Μ.Χ.Α Α.Π.Θ
 πηγή δεδομένων: Ε.Σ.Υ.Ε.

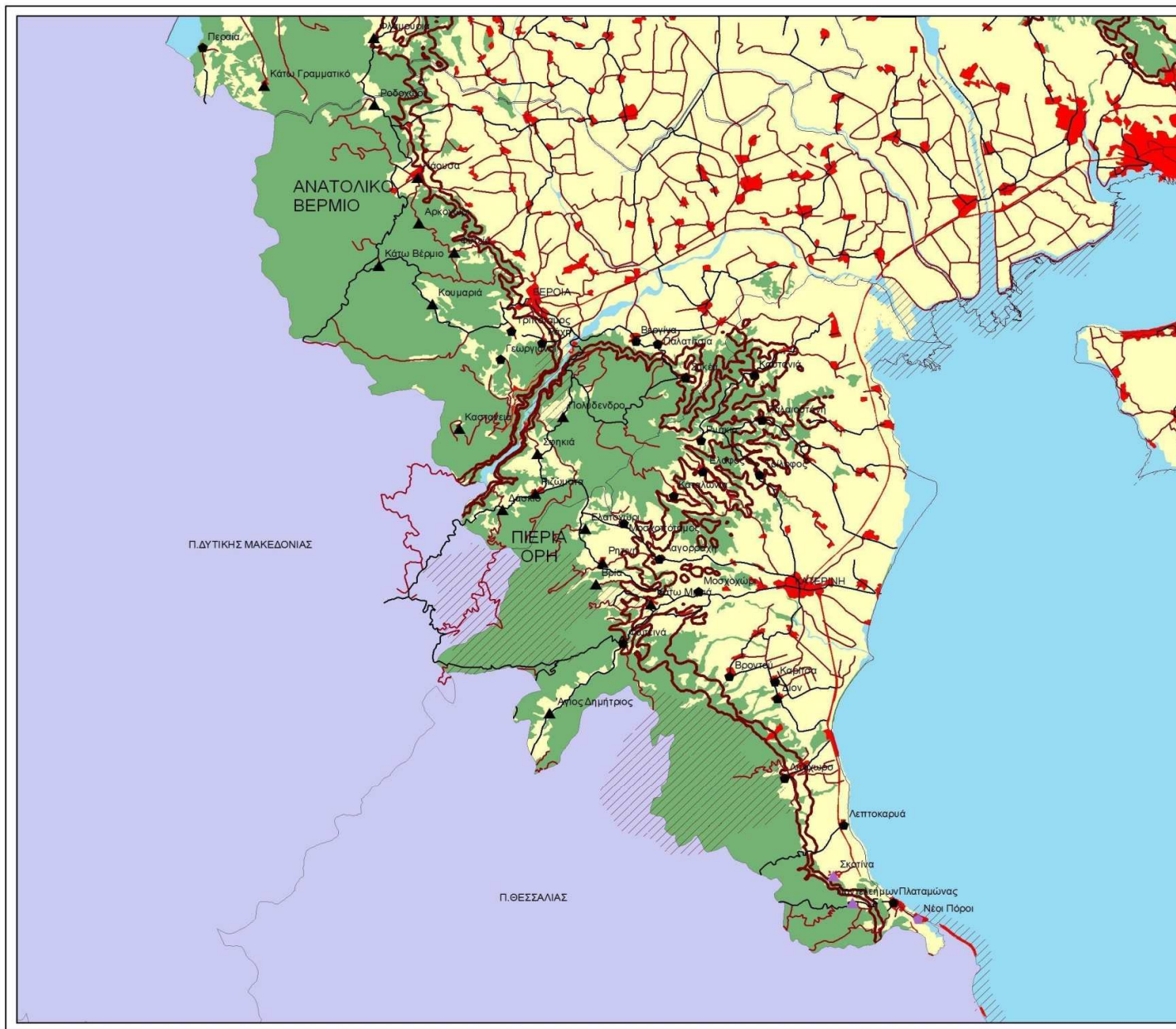
Δυνατότητες, Περιορισμοί και Προοπτικές
 Εξέλιξης των Ορεινών Όγκων της Π.Κ.Μ.

ΜΠΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ
 ΞΙΦΙΛΙΔΟΥ ΑΓΑΠΗ
 ΥΦΑΝΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
 ΧΑΤΖΗΡΓΥΡΙΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΣ
 ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑ

ΜΕΤΣΟΒΟ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010

Χάρτης 1. Χρήσεις γης Ορεινών Όγκων Δ.Παγγαίου-Κερδυλλίων-Κρουσσιών

Map 1. Land Usage of the mountainous areas W.Paggaios-Kerdillia-Kroussia

6ο Διαπιστευμένο Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο με Θέμα :
 Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη των Ορεινών Όγκων
 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
 Πολυτεχνική Σχολή
 Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας & Ανάπτυξης

2 ΟΡΕΙΝΟΙ ΟΓΚΟΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΒΕΡΜΙΟΥ-ΠΙΕΡΙΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Ημιορεινοί Οικισμοί
- ▲ Ορεινοί Οικισμοί
- Ημιορεινοί Παραδοσιακοί Οικισμοί
- ▲ Ορεινοί Παραδοσιακοί Οικισμοί
- Οδικό δίκτυο 3ου Επιπέδου
- Οδικό Δίκτυο 4ου Επιπέδου
- ▨ Περιοχές Natura
- Όρια Νομών
- ▭ Όρια Ορεινών Όγκων

Χρήσεις Γης

- Αστικές/Βιομηχανικές Περιοχές
- Αγροτική γη
- Δάση και Δασικές Περιοχές
- Υδάτινα Σώματα

1:350.000

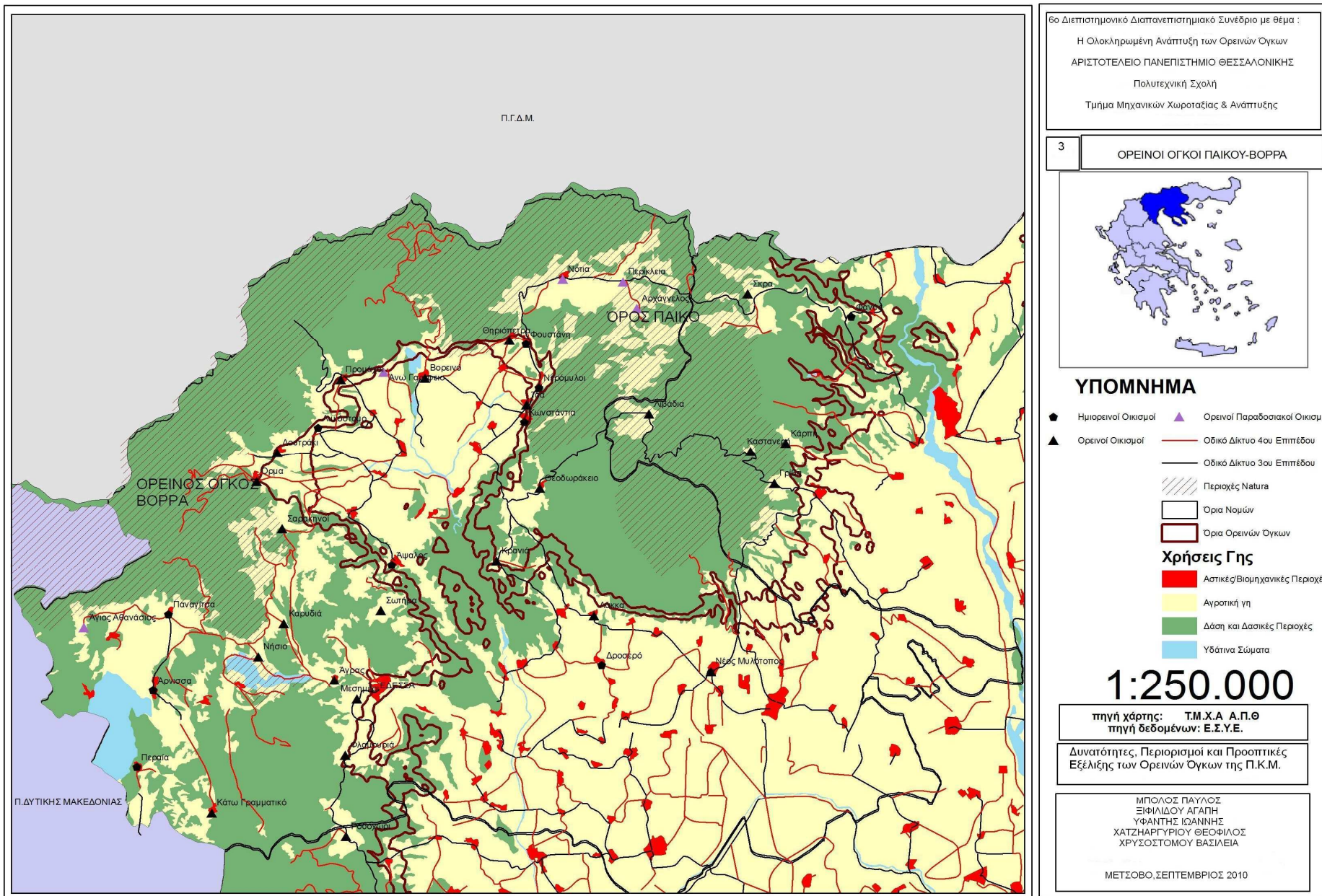
πηγή χάρτης: Τ.Μ.Χ.Α Α.Π.Θ
 πηγή δεδομένων: Ε.Σ.Υ.Ε.

Δυνατότητες, Περιορισμοί και Προοπτικές
 Εξελίξεις των Ορεινών Όγκων της Π.Κ.Μ.

ΜΠΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ
 ΞΙΦΙΔΙΟΥ ΑΓΑΠΗ
 ΥΦΑΝΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
 ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΙΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΣ
 ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑ
 ΜΕΤΣΟΒΟ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010

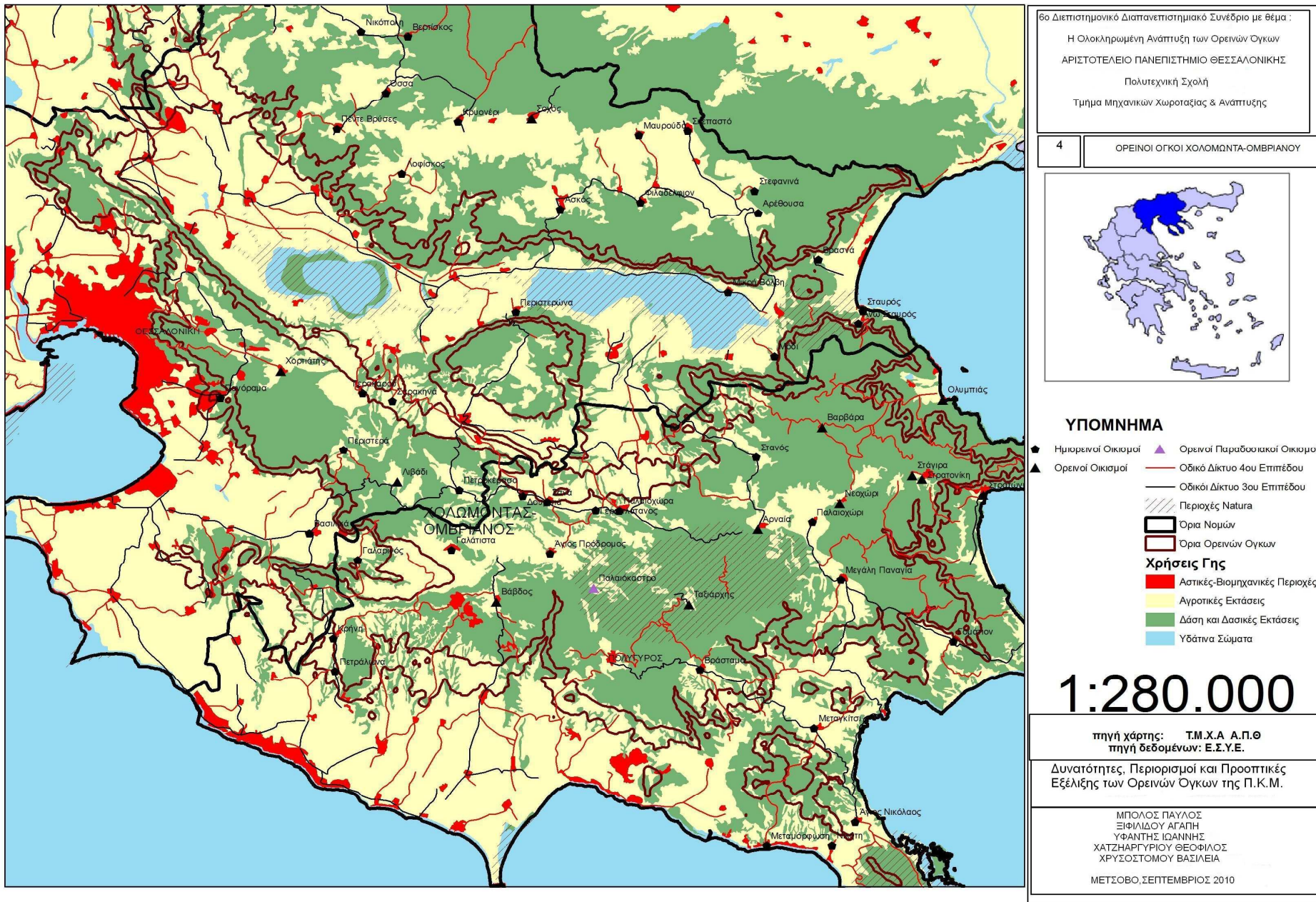
Χάρτης 2. Χρήσεις γης Ορεινών Όγκων Ανατολικού Βερμίου-Πιέρων Όρεων

Map 2. Land Usage of the mountainous areas E.Vermio-Pieria Ori

Χάρτης 3. Χρήσεις γης Ορεινών Όγκων Πάικου-Βόρρα

Map 3. Land Usage of the mountainous areas Paiko-Vorra

Χάρτης 4. Χρήσεις γης Ορεινών Όγκων Χολομώντα-Ομβριανού

Map 4. Land Usage of the mountainous areas Cholomontas-Omvrianos

Τα συμπεράσματα που διεξάγονται από την μελέτη των χαρτών σε συνδυασμό με άλλα στοιχεία που αφορούν την αναπτυξιακή πορεία των ορεινών και ημιορεινών οικισμών, όπως για παράδειγμα τα αντίστοιχα ΟΠΑΑΧ που υφίστανται για κάποιους μελετώμενους Δήμους, παρατίθενται στη συνέχεια (Επιτροπή παρακολούθησης του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης 2000-2006- Συμπεράσματα 3^{ης} Συνεδρίασης, 2003).

Όπως παρατηρείται, οι περισσότεροι υπο μελέτη οικισμοί, βρίσκονται σε περιοχές που κυριαρχούν οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις και οι δασικές περιοχές. Το γεγονός αυτό δικαιολογεί την ενασχόληση των κατοίκων σε μεγάλο βαθμό με τον πρωτογενή τομέα παραγωγής. Το δεύτερο φαινόμενο που παρατηρείται είναι πως στους οικισμούς που υπερέχει η απασχόληση στον τριτογενή τομέα παραγωγής όπως αυτό έχει διαπιστωθεί και αναλυθεί ανωτέρω, υπάρχει μεγάλη εγγύτητα σε μεγάλα αστικά κέντρα όπως αυτό της Θεσσαλονίκης, της Βέροιας, κτλ. Εκτός από την εγγύτητα στα μεγάλα αστικά κέντρα, η έντονη απασχόληση στον τριτογενή τομέα δικαιολογείται και από την ενασχόληση των κατοίκων με τον τουρισμό, είτε αυτός είναι χειμερινός τουρισμός (χιονοδρομικά κέντρα), είτε παραθεριστικός (εγγύτητα σε παραλίες κατάλληλες για ανθρώπινες ψυχαγωγικές δραστηριότητες), είτε εναλλακτικός (παραδοσιακοί οικισμοί).

Αρνητικό για την αναπτυξιακή πορεία των οικισμών αυτών είναι το γεγονός πως υπάρχει όπως παρατηρείται πολύ κακή οδική πρόσβαση στους περισσότερους με δίκτυα 3ου και 4ου ιεραρχικού επιπέδου, δηλαδή με τοπικές οδούς, οι οποίες ως επί των πλείστων βρίσκονται σε κακή κατάσταση.

Από την άλλη πλευρά θετικό θεωρείται το γεγονός πως οι περισσότεροι ορεινοί και ημιορεινοί Δήμοι, υπάγονται σε ΟΠΑΑΧ, γιατί τα ΟΠΑΑΧ αποτελούν ολοκληρωμένες παρεμβάσεις, στις αγροτικές ορεινές και μειονεκτικές περιοχές. Υλοποιούνται για πρώτη φορά στο Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης και αποκρυσταλλώνουν μία νέα πολιτική προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη της αγροτικής υπαίθρου. Οι καινοτόμες αυτές δράσεις συνδυάζουν την ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων με την ταυτόχρονη υλοποίηση δημοσίων τεχνικών και κοινωνικών υποδομών. Βασίζονται σε ένα συνολικό και ολοκληρωμένο σχεδιασμό για συγκεκριμένες περιοχές, και προσβλέπουν στην αποτελεσματική αξιοποίηση των διατιθέμενων πόρων, και την ενίσχυση του θεμιτού ανταγωνισμού στο πλαίσιο της κοινής προσπάθειας της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την κατεύθυνση αυτή (http://www.aneth.gr/21_genika.asp, http://europa.eu/pol/agr/index_el.htm, 2010).

Τέλος προκύπτει πως η ανάπτυξη στις ορεινές περιοχές δεν μπορεί, να επιτευχθεί με μεμονωμένες και σπασμωδικές προσπάθειες, παρά μόνο με πολυδιάστατη και πολυλειτουργική προσέγγιση ειδικά κατά τον σχεδιασμό των αναπτυξιακών παρεμβάσεων (Ρόκος, 2004).

Το συμπέρασμα αυτό μπορεί να διεξαχθεί εύκολα αν αναλογιστεί κανείς τις προσπάθειες που έχουν γίνει μέχρι τώρα, και τα αποτελέσματα αυτών. Επίσης με βάση και τα δεδομένα, στατιστικά και ποιοτικά, που αναλύθηκαν στην παρούσα μελέτη γίνεται εύκολα κατανοητό το γεγονός πως μια κλαδική/ειδική προσέγγιση της ανάπτυξης δεν αναμένεται να φέρει αξιοσημείωτα αποτελέσματα (Ρόκος, 2004). Για παράδειγμα η επέμβαση μόνο στο οδικό δίκτυο δεν αναμένεται να φέρει μεγαλύτερη ανάπτυξη, καθώς πρέπει να γίνουν ενέργειες που θα ενισχύσουν και την ελκυστικότητα των περιοχών αυτών.

Ο οργανωμένος και αποτελεσματικός σχεδιασμός δράσεων ανάδειξης και ανάπτυξης των ορεινών μειονεκτικών περιοχών παράλληλα με τον σεβασμό της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του τόπου είναι το «κλειδί» για την αιεφόρο ανάπτυξη των περιοχών αυτών.

Βιβλιογραφία

- «Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας», Αθήνα 2004
- Μπεριάτος, Η., «Η σημασία της γεωγραφίας στον χωρικό σχεδιασμό και την περιφερειακή ανάπτυξη», 25 Κείμενα για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη του χώρου- Συλλογικός Τόμος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος, 2009
- Ρόκος, Δ., “Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές, Θεωρία και Πράξη”, Πρακτικά 3ου Διεπιστημονικού Διαπανεπιστημιακού Συνεδρίου του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. «Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές, Θεωρία και Πράξη», 7-10 Ιουνίου 2001, Μέτσοβο 2004
- Φιλίππου, Π., Θεοχαρόπουλος, Δ., Ματθόπουλος, Δ., «Χωροταξικός σχεδιασμός και ορεινές περιοχές», Δημοσιεύτηκε στα πρακτικά του 2^{ου} Πανελληνίου συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης, Τόμος ΙΙΙ, Βόλος, 2009
- Υπουργείο Οικονομίας- Οικονομικών, «Επιτροπή παρακολούθησης του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης 2000-2006- Συμπεράσματα 3^{ης} Συνεδρίασης», Χανιά, 2003
- «Προφίλ Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, εύρεση στην ιστοσελίδα <http://www.rcm.gr/index.cfm>, (επίσκεψη 12/04/ 2010)
- «Δρόμοι του Κρασιού της Βόρειας Ελλάδας», εύρεση στην ιστοσελίδα <http://www.wineroads.gr/>, (επίσκεψη 06/04/2010)
- «Τι είναι η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ και το δίκτυο Natura 2000», εύρεση στην ιστοσελίδα <http://www.minenv.gr/1/12/121/12103/g1210300/g121030000.html>, (επίσκεψη 12/04/2010)
- «Γενικά στοιχεία για τα ΟΠΑΑΧ», εύρεση στην ιστοσελίδα http://www.aneth.gr/21_genika.asp, (επίσκεψη 10/04/2010)
- «Η πολιτική της Ε.Ε. για την γεωργία», εύρεση στην ιστοσελίδα http://europa.eu/pol/agr/index_el.htm, (επίσκεψη 10/04 2010)
- Στατιστικά στοιχεία & δεδομένα : www.statistics.gr/athena2001 (επίσκεψη 12/2008)

Possibilities, Limitations and Development Potentials of the Mountainous Areas of Central Macedonia's Region

A. Xifilidou, Under-graduate student,

Department of Engineers of urban and regional planning and development, Faculty of
Engineering, AUTH

B. Chrisostomou, Under-graduate student,

Department of Engineers of urban and regional planning and development, Faculty of
Engineering, AUTH

T. Chatziargyriou, Under-graduate student,

Department of Engineers of urban and regional planning and development, Faculty of
Engineering, AUTH

I. Yfantis, Graduate student,

Department of Engineers of urban and regional planning and development, Faculty of
Engineering, AUTH

P. Mpolos, Under-graduate student,

Department of Engineers of urban and regional planning and development, Faculty of
Engineering, AUTH

Abstract

Mountain areas are characterized by a peculiar geo-morphological environment which negatively influences the economic and social development conditions. The Region of Central Macedonia and its mountain areas constitute the study area of this essay.

In order to complete the essay and to provide a total study of the area, the essay is based on three sectors: the demographic, productive and development profile of the mountain areas. These data are, also, been shown and analyzed in specially formed maps. In detail, statistical data which present special demographic characteristic and features are used for the analysis of the demographic profile. For the presentation of the productive profile, quantitative (unemployment- employment rates etc.) and qualitative (ground fertility, access to nearby metropolitan cities etc.) characteristics are measured. Lastly, urban and regional organization programs and their objectives, such as the suitability of coincidences (favorable or not) are studied as far as the development process is concerned.

The aim of this essay is the recognition of the possibilities and the limitations which result from this peculiar environment and the accentuation of the development potential of the Region's mountain areas. With the aid of mapping database, analyzed study and choice of the suitable characteristics, the supremacy of the problems and, at the same time, the huge development potentials of the mountain areas are becoming clear.

In conclusion, mountain areas of the Region of Central Macedonia have a lot of development potentials but, also, face significant problems due to their geographic and transport isolation and the attractiveness of Thessaloniki as far as the population and the production is concerned. Therefore, a greater need for sustainable regional design is emerging, a fact proven by the Greek and European reality and legislation, which is based on the philosophy of solving the problems and simultaneously promoting the mountain areas.